

**PEDAGOGLAR O‘RTASIDA SOG‘LOM PSIXOLOGIK
MUHITNI TA‘MINLASH**

Aliqulova Nargiza Mustafayevna

Zarbdor tumani 3-maktabi amaliyotchi psixologi

Ergasheva Mahfuza Murtozaqul qizi

Zarbdor tumani 32-maktabi amaliyotchi psixologi

Annotatsiya: Mazkur maqolada pedagoglar o‘rtasida sog‘lom psixologik muhitni shakllantirish va ta‘minlashning ahamiyati yoritilgan. Jamoada samarali muloqot, o‘zaro hurmat va hamkorlikning pedagogik faoliyat samaradorligiga ta‘siri tahlil qilingan. Shuningdek, pedagogik jamoada uchraydigan psixologik muammolar hamda ularni bartaraf etishning amaliy yo‘llari bayon etilgan.

Kalit so‘zlar: pedagogik jamoa, psixologik muhit, hamkorlik, muloqot, o‘zaro hurmat, kasbiy faoliyat, emotsional farovonlik, ruhiy salomatlik, konflikt, jamoaviy munosabatlar.

KIRISH

Ta‘lim muassasasining muvaffaqiyatli faoliyati ko‘p jihatdan pedagogik jamoada hukm surayotgan psixologik muhitga bog‘liq. Sog‘lom psixologik muhit pedagoglarning kasbiy faoliyatiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatib, ta‘lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. O‘zaro hurmat, ishonch va hamkorlikka asoslangan munosabatlar jamoaning bir maqsad sari samarali harakat qilishini ta‘minlaydi. Pedagogik faoliyat doimiy muloqot va yuqori mas‘uliyatni talab etadigan kasblardan biridir. O‘qituvchilar nafaqat o‘quvchilar bilan, balki hamkasblar, rahbariyat va ota-onalar bilan ham muntazam aloqada bo‘ladilar. Shu sababli jamoadagi psixologik muhitning sog‘lom bo‘lishi pedagoglarning ruhiy salomatligi va ish samaradorligi uchun muhim omil hisoblanadi. Sog‘lom psixologik muhitning asosiy ko‘rsatkichlari o‘zaro hurmat, samimiylik, adolat va hamkorlikdir. Jamoa a‘zolari bir-birining fikrini hurmat qilgan, yordam berishga tayyor bo‘lgan va umumiy maqsad yo‘lida hamjihatlik bilan faoliyat yuritgan taqdirda qulay ish muhiti shakllanadi. Bunday muhit pedagoglarda kasbiy qoniqish hissini kuchaytiradi.

Pedagogik jamoada psixologik muhitning buzilishiga turli omillar sabab bo‘lishi mumkin. Jumladan, noto‘g‘ri muloqot, adolatsiz munosabat, kasbiy raqobatning salbiy ko‘rinishlari, tushunmovchiliklar va nizolar jamoa a‘zolari o‘rtasidagi munosabatlarga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi. Bu esa stress, emotsional zo‘riqish va ish unumdorligining pasayishiga olib kelishi mumkin.

Pedagoglar o‘rtasida sog‘lom psixologik muhitni ta‘minlashda rahbariyatning o‘rni katta. Ta‘lim muassasasi rahbari har bir xodimga hurmat bilan munosabatda bo‘lishi, ularning fikrlarini tinglashi va jamoada adolat tamoyillarini qaror toptirishi

zarur. Demokratik boshqaruv uslubi pedagoglarning tashabbuskorligini va jamoaga bo'lgan ishonchini oshiradi.

Maktab psixologi ham jamoadagi psixologik muhitni yaxshilashda muhim vazifalarni bajaradi. Psixologik treninglar, jamoaviy mashg'ulotlar, kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan seminarlar pedagoglar o'rtasidagi munosabatlarni mustahkamlashga yordam beradi. Shuningdek, nizolarni bartaraf etish va stressni kamaytirish bo'yicha psixologik maslahatlar ham muhim ahamiyatga ega.

Jamoada sog'lom muhit yaratishda norasmiy tadbirlar, madaniy-ma'rifiy uchrashuvlar va sport musobaqalari ham samarali vosita hisoblanadi. Bunday tadbirlar pedagoglarning bir-birini yaxshiroq tushunishiga, o'zaro yaqinlashishiga va ijobiy munosabatlarni rivojlantirishiga xizmat qiladi.

Sog'lom psixologik muhit mavjud bo'lgan pedagogik jamoada ishga bo'lgan qiziqish ortadi, kasbiy charchash holatlari kamayadi va ta'lim-tarbiya jarayonining sifati yaxshilanadi. Bu esa o'quvchilarning rivojlanishi va ta'lim muassasasining umumiy natijalariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Pedagogik jamoalarda psixologik muhitning ijobiyligi ta'lim-tarbiya sifatini yaxshilashga xizmat qiluvchi muhim komponentlardan biri ekanligi nazariy va amaliy jihatdan inkor etib bo'lmaydigan faktidir. Jamoada ijobiy psixologik muhit mavjud bo'lsa, nafaqat pedagogik majburiyatlar, balki har qanday mehnat jamoasi oldiga qo'yilgan vazifalar sifatli bajarilishiga zamin hozirlanadi. Masalaning yana bir muhim tomoni ham borki, bu ham bo'lsa, mehnat jamoasi a'zolarining o'z kasbidan qoniqqanligidir. Chunki, jamoada ijobiy muhit bo'lishi uchun, jamoa azolari o'zidan, ayniqsa, o'z kasbidan qoniqqan bo'lishlari zarur.

Yuqoridagilardan kelib chiqib o'qituvchilarda mehnatdan qoniqqanlikni o'rganish hamda o'z mehnatidan qoniqmaslik holatlarini korreksiya qilish orqali pedagogik jamoalarda ijobiy muhitni shakllantirish, pirovardida ta'lim-tarbiya sifatini yaxshilashga ta'sir ko'rsatish maqsad qilingan. E'tiborga olish kerakki, pedagogik faoliyat odam-odam tipiga mansub kasb hisoblanib, agar mazkur soha egalarida o'z kasbiga nisbatan loqaydlik, e'tiborsizlik yoki sustkashlik vujudga kelsa, bevosita pedagogik faoliyat obyekt bo'lgan o'quvchilar mazkur jarayonda zarar ko'radilar. Bu zarar ta'lim-tarbiya sifatini pasayishida o'z aksini topadi.

Pedagogik jamoalarda psixologik muhit masalasi bir tomondan muayyan mehnat jamoasidagi psixologik muhit sifatida talqin qilinishi mumkin, ikkinchi tomondan pedagogik jamoaning o'ziga xosliklaridan kelib chiqib, murakkab ijtimoiy psixologik va pedagogik jarayonlar zamirida yuzaga keladigan, pedagog shaxsidagi individual xususiyatlar turli psixologik fenomenlarga boy serqirra ilmiy-amaliy tadqiqodlar uchun ob'ektdir. Jamoani ijtimoiy-psixologik muhiti - guruhning eng ajralmas psixologik xarakteristikasidir, bu guruhning birgalikdagi hamkorlikdagi faoliyati bilan bevosita bog'liq bo'lgan alohida ob'ektlarni (hodisalarni, jarayonlarni) aks ettirishning

o'ziga xos xususiyatlari bilan bog'liq ijtimoiy jarayondir.

Ta'lim muassasalarida sog'lom ijtimoiy-psixologik muhitni shakllantirish jamoa faoliyati samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biridir. Buning uchun xodimlar o'rtasida yuzaga keladigan psixologik zo'riqlarni kamaytirish, rahbar va xodimlarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish, bo'sh vaqtni mazmunli tashkil etish hamda mehnat faoliyatini takomillashtirish bo'yicha taklif va tashabbuslarni erkin bildirish imkoniyatlarini yaratish zarur. Shuningdek, jamoa a'zolari o'rtasida o'zaro hurmat, ishonch va hamkorlikka asoslangan munosabatlarni rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Bunday chora-tadbirlar natijasida jamoada ijobiy psixologik muhit shakllanadi. Xodimlar orasida ishchanlik kayfiyati, ijodiy faollik va optimistik ruh kuchayadi. Hamkorlik, o'zaro yordam va xayrixohlik tamoyillari ustuvor bo'lib, jamoa a'zolari nafaqat ish jarayonida, balki bo'sh vaqtlarida ham birgalikda faoliyat yuritishga intiladilar. Konstruktiv tanqid va o'zaro qo'llab-quvvatlash munosabatlarning ajralmas qismiga aylanadi.

Sog'lom muhit hukm surgan jamoada xodimlar tashabbuskor, mas'uliyatli va bir-biriga yordam berishga tayyor bo'ladilar. Bir xodimning yutug'i yoki muvaffaqiyati butun jamoaning quvonchiga sabab bo'lsa, qiyinchiliklar ham hamjihatlik bilan yengib o'tiladi. Tashkilot ichidagi bo'linmalar va kichik guruhlar o'rtasida o'zaro tushunish va hamkorlik kuchayadi, kadrlar almashinuvi esa sezilarli darajada kamayadi. Natijada jamoa qiyin vaziyatlarda ham birdamlik va hissiy birlikni saqlab qoladi.

Psixologik muhitni yaxshilashda psixokorreksion ishlarning samaradorligini baholash ham muhim masalalardan biridir. Bunda qo'llanilayotgan metodlarning maqsadga muvofiqligi, psixologning kasbiy mahorati va tajribasi alohida ahamiyatga ega. Psixologik yordam samaradorligini baholashda mutaxassisning bilim va ko'nikmalari, kasbiga bo'lgan qiziqishi hamda mijoz bilan ishlash uslubi hisobga olinadi. Ayniqsa, guruhviy korreksion mashg'ulotlarda psixologning professional yondashuvi natijalarning muvaffaqiyatini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Psixokorreksion ishlarning natijadorligi shaxsdagi ijobiy o'zgarishlar orqali namoyon bo'ladi. Jumladan, insonning ichki kechinmalari va hissiy holatidagi o'zgarishlar, o'ziga bo'lgan munosabatning yaxshilanishi, xulq-atvordagi ijobiy siljishlar hamda psixologik barqarorlikning ortishi muhim mezon sifatida qaraladi. Zarur hollarda psixofiziologik usullar yordamida vegetativ va somatik reaksiyalarni ham baholash mumkin.

Kuzatuvchanlik sifatini rivojlantirishga qaratilgan psixologik ishlarning asosiy maqsadi xodimlarda voqea-hodisalarni chuqur tahlil qilish, obyektiv xulosalar chiqarish va insonlarning hissiy holatini to'g'ri anglash ko'nikmalarini

shakllantirishdan iborat. Bu jarayonda tabiiy kuzatish usullarini o'rgatish, nizoli vaziyatlarda o'z xatti-harakatlarini boshqarish, emotsiyalarni nazorat qilish hamda agressiv reaksiyalarni jilovlash bo'yicha amaliy ko'nikmalar hosil qilinadi. Shuningdek, boshqa insonlarning kechinmalari, ehtiyojlari va qiziqishlarini tushunish hamda shaxslararo nizolarni konstruktiv hal etish malakalari rivojlantiriladi.

Mazkur yo'nalishdagi ishlar natijasida xodimlarning kuzatuvchanlik darajasi oshadi, o'zini anglash va o'ziga baho berish jarayoni yanada adekvat tus oladi. Nizoli va murakkab vaziyatlarda hissiyotlarni boshqarish, muammolarga oqilona yondashish hamda emotsional zo'riqlashlarni kamaytirish imkoniyatlari kengayadi.

O'qituvchi va pedagog xodimlar psixologik yordamga ehtiyoj sezadigan muhim ijtimoiy guruhlardan biridir. Tajriba shuni ko'rsatadiki, pedagoglar psixolog bilan samarali hamkorlik qilishga tayyor bo'ladilar. Bunda psixologning ularga nisbatan tutgan pozitsiyasi hal qiluvchi ahamiyatga ega. Psixolog pedagoglarni qanday bo'lsa shunday qabul qilishi, ular bilan tenglik va hamkorlik tamoyillariga asoslangan munosabatlarni yo'lga qo'yishi lozim. Aynan shunday yondashuv ta'lim muassasasida konstruktiv hamkorlikni ta'minlash va sog'lom psixologik muhitni shakllantirishga xizmat qiladi.

XULOSA

Pedagoglar o'rtasida sog'lom psixologik muhitni ta'minlash ta'lim muassasasining samarali faoliyat yuritishida muhim omillardan biridir. O'zaro hurmat, hamkorlik va samimiy muloqotga asoslangan jamoa pedagoglarning ruhiy salomatligini mustahkamlaydi hamda kasbiy faoliyat samaradorligini oshiradi. Shu bois ta'lim muassasalarida sog'lom psixologik muhitni shakllantirish va qo'llab-quvvatlash doimiy e'tiborda bo'lishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

- 1.Djurayev R. Ta'lim menejmenti. T.: Voris-nashriyot. 2006 yil.
- 2.Safarova R. O'quvchilarda o'zaro do'stona munosabatlarga asoslanib hamkorlikda faoliyat ko'rsatish ko'nikmalarini shakllantirish jarayonini tashkil etish tamoyillari va parametrlari. T.: Fan-texnologiya. 2013.
- 3.Turg'unov S. O'qituvchilarning kasbiy mahorat va kompetentligini rivojlantirish. T.: Sano-standart. 2012.
- 4.Safarova R. O'quvchilarda o'zaro do'stona munosabatlarga asoslanib hamkorlikda faoliyat ko'rsatish ko'nikmalarini shakllantirishga oid nazariy-amaliy yondoshuvlar. T.: Fan-texnologiya. 2012.
- 5.Turopovna, Baratova Nasiba. "PEDAGOGIK JAMOA VA UNI SHAKLLANTIRISH YO'LLARI, USLUBLARI." INTEGRATION OF SCIENCE